

Висновки та перспективи подальших досліджень. Експертні підрозділи ДМСУ виконують важливу функцію у сфері контролю за дотриманням норм та правил щодо перетину товарами державного кордону. Підпорядковані лабораторії та експерти забезпечують економічний, біологічний та культурологічний захист державних інтересів.

Подальше дослідження варто зосередити на ідентифікації статусу митного експерта та розмежуванні повноважень структур ДМСУ та підрозділів інших міністерств та відомств.

Література

1. Коломієць Т.М. Експертиза товарів : підручник / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 274 с.
2. Основи експертизи продовольчих товарів : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В.Д. Малигіна, Л.Д. Титаренко, Л.В. Породіна, Г.О. Лихоніна, Н.Т. Лазарева, О.Ю. Холодова. – К. : Вид-во "Кондор", 2009. – 296 с.
3. Словарь иностранных слов. – М. : Изд-во "Русский язык", 1980. – 624 с.
4. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р., № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38-39.
5. Закон України "Про судову експертизу": від 25.02.1994 р., № 4038-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28.
6. Діагностика та експертиза в митній діяльності : конспект лекцій / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.В. Муқан, В.Й. Жежуха, О.Ю. Григор'єв. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2011 р. – 57 с.
7. Конституція України: від 28.06.1996 р., № 254 к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
8. Експертиза товарів : підручник / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 274 с.
9. Митна газета: інформаційне видання з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності. – 01.2012 р., № 1 (390).
10. Науково-практичний коментар Митного кодексу України : наук. коментар. – К. : 2008. – 754 с.
11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку взяття (надання) проб і зразків товарів, проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою їх митного оформлення, а також розпорядження зразками" від 12.12.2002 р., № 1862.

Мельник О.Г., Хмаренко В.С. Таможенная экспертиза: сущность, предназначение и виды

Охарактеризована сущность таможенной экспертизы и определено место понятия в таможенной диагностике. Определены различия между таможенной экспертизой и диагностикой. Приведена классификация видов таможенных экспертиз, которые проводятся в Украине. Описана действующая структура таможенных экспертных подразделений с детализацией по территориальному размещению и специализации.

Ключевые слова: таможенная экспертиза, субъект и объект экспертизы, виды таможенной экспертизы.

Mel'nyk O.G., Khmarenko V.S. Customs examination: essence, appointments and types

The article characterizes the nature of customs examination and the place the concept of customs diagnostics. The differences between the customs examination and diagnosis are outlined. The classification of types of customs examinations held in Ukraine is given. We describe the current structure of customs expert units with detail on the territorial location and specialization.

Keywords: Customs examination, subject and object analysis, types of customs examination.

УДК 339.9

Студ. Ю.М. Іванечко; асист. С.П. Чапран –
НУ "Львівська політехніка"

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ТА СИРОВИННИХ ЗАПАСІВ

Розглянуто деякі актуальні проблеми, пов'язані з ефективним використанням наявних природних ресурсів. За останні два десятиріччя людство досягло певних успіхів у вирішенні глобальних економічних проблем: сировинної і енергетичної. Проте у багатьох районах світу ці проблеми, так само, як і ще одна економічна проблема – продовольча, є дуже актуальними.

Ключові слова: сировина, енергетика, корисні копалини, енергоносії, первинні ресурси, вторинні ресурси, енергоспоживання.

Постановка проблеми. Функціонування сучасних підприємств відбувається в дедалі складніших умовах. У цій ситуації перед економікою постає проблема обмеженості ресурсів. Для того, щоби повністю задовольняти поточні потреби людства, наявна кількість доступної енергії та сировини є недостатньою. Тому потрібно використовувати енергоощадні технології, за допомогою яких можна було б використовувати менше ресурсів. Але перехід на нову техніку потребує, знову ж таки, великих затрат коштів та часу, що є для окремих підприємств надзвичайно не вигідно.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблемі застосування сировини та енергетики приділяють увагу С.Б. Авдашева, І. Нижній, В.Є. Житний, Л.М. Письмаченко, С. Чернокондратенко, С. Чудина та ін.

Метою дослідження є висвітлення основних проблем сьогодення, пов'язаних з нестачею енергетичних та сировинних запасів та їх неефективним використанням. Також будуть запропоновані заходи для подолання негативних тенденцій у сфері енергетики та сировини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мінімум енергії, необхідний для підтримки життєдіяльності людини (в первісному і сучасному світі), дорівнює 12,6 мегаджоулів на день або 4,18·10³ мегаджоулів на рік, що еквівалентно енергії, яка виділяється під час спалювання 125 кг нафти. У зв'язку з підвищенням вимог людей до комфорту на початку ХХ ст. споживання енергії перевищило біологічно необхідний рівень у 5,5 раза, у 1980 р. – у 13,3 раза, а на початку ХХІ ст. 23-25 разів [1].

Світове виробництво найважливіших видів сировинних ресурсів зростає приблизно тими ж темпами, що і валовий спожитий продукт (ВСП) та світове промислове виробництво. Так, за період 1951-1990 рр. за зростання ВСП у 3 рази і світового промислового виробництва в 3,6 раза продукція видобувних галузей збільшилася в 3,7 раза. Для підтримки цих темпів економічного розвитку світовий видобуток нафти виріс у 4 рази; природного газу – у 5,8; залізної руди – у 2,5; виплавка сталі – у 2,9; виробництво пластмас – у 40 разів. Виробництво сільгоспродуктів за цей же період також істотно зросло: бавовни – у 2 рази; каучуку – у 2,1 рази; пиломатеріалів – у 1,6; пшениці – у 2,7 раза [2].

У середньому людина за рік споживає енергії 2,2 т у.п. (тонн умовного палива), у той час як у США споживання енергії дорівнює 12, у Німеччині – 6, а в країнах Африки 0,1 т у.п., що на 40 % менше мінімуму енергії для підтримки життєдіяльності людини. Світове використання енергоресурсів за роками у то-

нах умовного палива (т у.п.), наведено в таблиці. За першим варіантом світова потреба в енергії до 2015 р. зросте на 34 % чи до 10,9 млрд т н.е (тонн нафтового еквіваленту). За другим зростання становитиме 46 % (до 11,8 млрд т н.е.) [3].

Табл. Динаміка показників використання енергії

Показник	1900	1950	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010
Сумарне енерговикористання, млрд т у. п.	0,95	2,86	7,30	8,60	2,0	15,0	17,0	25,0	32,3
Населення, млрд.	1,62	2,50	3,60	3,80	4,00	4,50	5,40	6,00	6,5
Питома енерговитрата, т у. п. 1 людину	0,59	1,16	2,03	2,32	2,72	3,35	3,70	4,80	5,3

Зростання попиту на 90 % буде покриватися за рахунок спалювання палива. При цьому в неіндустріальних країнах збільшення енергоспоживання становитиме 92-102 %, у розвинених країнах 15-26 %, а в країнах Східної Європи на 0-14 %, причому відсутність приросту споживання енергії передбачено у варіанті підвищення енергозбереження. Зазначимо, що питома енергоспоживання на одиницю виробленої продукції в країнах Східної Європи, зокрема й в Україні, у 15 разів більше, ніж у Японії, у 10 разів – ніж у Франції й у 5-6 разів – ніж у США. На 1 дол. США продукції в Японії витрачають 0,13 кг н.е., у Франції – 0,19 кг н.е., США – 0,35 кг н.е., а в країнах Східної Європи – 1,9-2,2 кг н.е. Це свідчить про значні можливості нашої країни в області енергоощадності [4].

Сировинна та енергетична проблеми мають багато спільного. Зумовлені вони, передусім недостатньою кількістю розвіданих запасів корисних копалин і дуже нераціональним їх використанням. Вже доводиться експлуатувати родовища, які розташовані у гірших гірничо-геологічних умовах, у районах з екстремальними природними умовами (Сибір, Канадська Арктика, пустелі Африки і Австралії), з нижчим вмістом корисних компонентів у рудах. Усе це приводить до подорожчання сировини та енергії, а значить, і всієї продукції згаданих галузей господарства. Тому основним шляхом вирішення сировинноенергетичної кризи є перехід до матеріало- і енергоощадних технологій, комплексного використання сировини, створення маловідхідного і безвідходного виробництва [5].

До зменшення використання сировини повинна привести і заміна багатьох видів природних матеріалів на штучні і синтетичні, які можуть створюватися із наперед заданими властивостями. Але більшість цих матеріалів є надзвичайно складними хімічними сполуками, нерідко вони мають токсичні і канцерогенні властивості. Тому в світі існує тенденція до ширшого використання екологічно безпечних матеріалів на основі відновних біологічних ресурсів (дерева, натуральні волокна, шкіра) та найбільш розповсюджених корисних копалин (будівельне каміння, пісок, глина).

Якщо значна частина ресурсів у процесі споживання цілком знищується і стає непридатною до подальшого використання, то деякі інші ресурси після їхнього використання можуть знову слугувати вихідною сировиною для виробництва – це вторинна сировина. Виснаження мінерально-сировинної бази зумовлює зростаючу роль вторинної сировини. Так, у цей час до 50 % світового виробництва стали виробляти з металобрухту, що зберігає для світової економіки сотні мільйонів тонн залізної руди, коксу й інших матеріалів. Значна питома

вага вторинної сировини у світовому виробництві кольорових металів, паперу, пластмас і ін.

Значної економії сировини досягають за рахунок використання вторинних матеріалів: металобрухту, макулатури, пластмас. Запаси їх у багатьох країнах настільки значні, що можуть значною мірою компенсувати дефіцит природних ресурсів. У старопромислових районах Західної і Східної Європи та США обсяги заготовівлі вторинних ресурсів навіть перебивають місцеві потреби і їх частково експортують в інші країни [6].

Приклади високоефективного використання вторинної сировини показують "малі" високорозвинені країни Західної Європи. Тут використовують 80-90 % щорічного надходження металобрухту, 50-70 % макулатури і багатьох видів пластмас, до 75 % побутового сміття спалюють з метою виробництва енергії. Розвиток технічної цивілізації на Землі в ХХ ст. характеризується стрімким збільшенням енергоспоживання. За оцінками, в 1945-1995 рр. населення планети використало 2/3 всього палива, добутого людством за час свого існування.

На перший план виходить проблема ресурсозабезпеченості енергетичного господарства. З одного боку, сумарні запаси паливних ресурсів досить великі, до того ж щороку стають відомими нові поклади викопного палива. Крім того, сучасна технологія відкриває доступ до використання нетрадиційних джерел енергії; це свідчить на користь того, що абсолютного дефіциту енергетичних ресурсів на планеті поки що не існує. З іншого боку, спостерігається відносна ресурсна обмеженість, зумовлена можливістю швидкого вичерпання найбільш доступних родовищ, і перехід до розроблення складніших, що спричинює подорожчання енергоносіїв і робить використання більшої частини паливних ресурсів нерентабельним [7].

Висновки. Аналітики прогнозують наближення того моменту, коли енергетичні затрати на розвідування й добування головного виду палива – нафти – за межами Близького Сходу перевищуватимуть кількість енергії, яку може бути одержано з неї.

Все ж позитивні тенденції у сучасній ситуації, пов'язаній з використанням ресурсів, спостерігаються. Сировинна політика багатьох країн спрямована на посилення режиму економії сировини, створення резервних запасів критичних видів мінеральних ресурсів, збільшення використання вторинної сировини. Енергомісткість виробництва за 1990-2010 рр. знизилася на 25 %. Наведемо можливості покращення ситуації в енергетичній та сировинній сфері:

- 1) підвищення ефективності використання ресурсів (за нинішнього рівня техніки можна зменшити сумарне споживання енергії на 35-45 %);
- 2) зменшення шкідливих викидів в атмосферу завдяки новим технологіям очищення відпрацьованої сировини;
- 3) зміна структури паливно-енергетичного балансу через розвиток альтернативної енергетики;
- 4) вжиття заходів для сповільнення темпів росту населення [8].

Отже, у світі спостерігається зменшення енергетичних запасів, обсяги їх використання дедалі збільшуються, проте все-таки існують позитивні тенденції у сировинно-енергетичній сфері.

Література

1. Бухаркина Т.В. Химия природных энергоносителей и углеродных материалов / Т.В. Бухаркина, Н.Г. Дигуров. – М. : Изд-во РХТУ им. Д.И. Менделеева. – 1999. – 195 с.
2. Дахно І.І. Міжнародна економіка : навч. посібн. / І.І. Дахно. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во МАУП, 2006. – 248 с.
3. Нестеренко Л.Л. Основы химии и физики горючих ископаемых / Л.Л. Нестеренко, Ю.В. Бирюков, В.А. Лебедев. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1987. – 359 с.
4. Агроскин А.А. Теплофизика твердого топлива / А.А. Агроскин, В.Б. Глейбман. – М. : Изд-во "Недра" 2003. – 256 с.
5. GEO. Світ географії та туризму / Глобальні проблеми людства. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukr-tur.narod.ru/ekon/svit/global/globalproblem.htm>.
6. Соціально-економічна географія світу / за ред. С.П. Кузика. – Тернопіль : Вид-во "Підручник і посібники", 1998. – 256 с.
7. Бершадська Т. Економічна та соціальна географія світу / Т. Бершадська. – Тернопіль : Вид-во "Підручник і посібники", 2002. – 220 с.
8. Посудевська І.В. Енергетична проблема в світі / Авіакозмічний ліцей НАУ Солом'янського району / І.В. Посудевська. – К., 2005. – 123 с.

Иванченко Ю.М., Чапран С.П. Глобальные проблемы эффективного использования энергетических и сырьевых запасов

Рассмотрены некоторые актуальные проблемы, связанные с эффективным использованием имеющихся природных ресурсов. За последние два десятилетия человечество достигло определенных успехов в решении глобальных экономических проблем – сырьевой и энергетической. Однако во многих районах мира эти проблемы, так же, как и еще одна экономическая проблема – продовольственная, остаются острыми.

Ключевые слова: сырье, энергетика, полезные ископаемые, энергоносители, первичные ресурсы, вторичные ресурсы, энергопотребление.

Ivanenchko Yu.M., Chapran S.P. Global problems of efficient use of energy and raw material stocks

The article reviews some current issues related to effective use of available natural resources. Over the past two decades, humanity has made some progress in solving global economic problems: resources and energy. However, in many parts of the world these problems, as well as another economic problem – the food is very spicy.

Keywords: raw materials, energy, minerals, energy, primary resources, secondary resources, energy consumption.

УДК 657.221

*Доц. О.В. Акінішина, канд. екон. наук;
ст. викл. І.Б. Плотніченко – НУ "Львівська політехніка"*

РОЗВИТОК ТА КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Досліджено досвід організації, оподаткування, державної підтримки, порядку реєстрації, контролю малого бізнесу та ролі зон ділової активності у розвитку малого бізнесу Великобританії. Класифіковано і охарактеризовано програми підтримки малого бізнесу у Великобританії.

Ключові слова: Великобританія, малий бізнес, державна підтримка, оподаткування.

Постановка проблеми. Успіх ринкових перетворень в Україні значною мірою залежить від спроможності реалізувати потенціал малого бізнесу – найбільш динамічного і мобільного сектору економіки держави. Завдання органів влади полягає у створенні ефективної системи підтримки малого бізнесу:

спрощення процедури започаткування підприємницької діяльності, законодавче забезпечення діяльності, юридичний захист, навчально-консультаційна база та пільгове кредитування. Вивчення зарубіжного досвіду підтримки малого підприємництва є джерелом удосконалення законодавчо-нормативної бази його функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Великобританії до 70-х років ХХ ст. малий бізнес вважався непрестижною сферою діяльності. Традиційно більшість жителів цієї країни не прагнули до відкриття власних малих підприємств, а віддавали перевагу праці у великих корпораціях та організаціях державного сектору. Інтерес до малого бізнесу посилюється у Великобританії на початку 70-х років, коли консервативний уряд Е. Хіта сформував спеціальну комісію для вивчення та аналізу ролі сектору малого підприємництва у економічному розвитку країни.

У першій половині 90-х років, завдяки реалізації конкретних заходів щодо підтримки малих підприємств, цей сектор органічно вписався у структуру ринкової економіки, став необхідною умовою її існування. Незважаючи на це, уряд країни продовжує удосконалювати систему підтримки приватного підприємництва шляхом розроблення нових законів і формування цільових програм з підтримки малого бізнесу.

За останні 20 років у Великобританії активно впроваджується культура малого підприємництва. Цьому сприяє і внутрішньополітична ситуація в країні (уряд почав спрямовувати значні кошти з держбюджету на заохочення малого бізнесу), і все більша інтеграція Британії у ЄС. Як наслідок, на сьогодні мале підприємництво в країні вийшло на рівень розвитку, характерний для таких європейських країн, як Німеччина, Італія і Франція, де малий бізнес завжди поважали. Кардинальна зміна менталітету англійців щодо малого підприємництва призвела до різкого збільшення реєстрації нових малих підприємств.

Малі підприємства відіграють важливу роль у економіці Великобританії. На них припадає 99 % кількості підприємств країни, 49 % обороту і 45 % зайнятих. Нині відповідно до чинного британського законодавства до малого бізнесу відносять підприємства, які відповідають вказаним критеріям:

- чисельність зайнятих – не більше ніж 50 чоловік.
- оборот підприємства – не більше ніж £2,8 млн та/або баланс підприємства – не більше ніж £1,4 млн.

Водночас для цілей статистичного обліку використовують тільки один показник – чисельність зайнятих. Функції з координації і регулювання розвитку цих підприємств виконує Директорат підприємництва, який діє в межах Міністерства підприємництва Великобританії, який працює у тісному контакті з іншими міністерствами й відомствами (Міністерством фінансів, Міністерством захисту навколишнього середовища і розвитку регіонів), їх регіональними агентствами, а також з місцевою владою.

Проблеми формування державної політики, фінансової підтримки та реформування малого бізнесу досліджували такі вітчизняні та закордонні науковці: д-р екон. наук, проф. Ю. Іванов, д-р екон. наук, проф. Н.М. Ткаченко, д-р екон. наук проф. Н.П. Кондаков [5], д-р екон. наук, академік НАН України В.М. Гець, д-р екон. наук, доц. З.С. Варналії, канд. техн. наук В.Т. Музичук,